

تحلیلی بر دریافت تسهیلات در ایران و کشورهای منتخب منطقه

بهاره عریانی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

شاتا

شاخص دریافت تسهیلات به عنوان یکی از ارکان ده‌گانه شاخص سهولت کسب‌وکار، به بررسی وضعیت ثبت، به اشتراک‌گذاری و مبادلات اطلاعات اعتباری و قدرت حقوق قانونی تسهیلات‌گیرندگان و تسهیلات‌دهندگان در سه حوزه: ۱. قدرت حقوق قانونی، ۲. عمق اطلاعات اعتباری و ۳. پوشش دفاتر ثبت رسمی (دولتی و خصوصی) می‌پردازد. رتبه جهانی ایران در دریافت تسهیلات در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۹ با ۹ پله تنزل از ۸۴ به ۱۱۳ رسیده است (دوره تنزل) که عمده‌ترین دلیل آن را می‌توان افزایش پوشش دفاتر ثبت رسمی دولتی و عدم ثبت دفاتر رسمی خصوصی دانست، چراکه این امر به معنای مداخله بیشتر دولت در کسب‌وکارها و محدود شدن حضور فعال بخش خصوصی می‌باشد. حال آنکه به استثنای افزایش یک واحدی سال ۲۰۱۲، در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۱۰، رتبه کشور با ۱۰ پله صعود از ۱۱۳ به ۸۳ کاهش یافته است (دوره بهبود). عمده‌ترین دلایل بهبود رتبه را می‌توان به راه‌اندازی سامانه اعتبارسنجی بانکی و آغاز فرآیند به اشتراک‌گذاری اطلاعات بانکی نسبت داد. اهم شاخص‌های مرتبط با راه‌اندازی سامانه اعتبارسنجی شامل شاخص عمق اطلاعات اعتباری، به اشتراک‌گذاری اطلاعات اشخاص حقیقی و حقوقی در قالب سامانه اعتبارسنجی؛ به اشتراک‌گذاری اطلاعات مثبت و منفی توسط سامانه؛ عدم وجود محدودیت مبلغی در به اشتراک‌گذاری اطلاعات تسهیلات اعتباری از طریق سامانه می‌باشد. مهم‌ترین دلیل بهبود رتبه ایران در سال ۲۰۱۳ نیز افزایش تعداد افراد در سامانه‌های پوشش اطلاعات اعتباری کشور است؛ به-نحوی که، درصد افراد تحت پوشش سامانه‌های اطلاعات اعتباری در کشور به ترتیب، ۲۶ درصد توسط بخش دولتی (بانک مرکزی) و ۳۲ درصد توسط بخش خصوصی (شرکت مشاوره رتبه‌بندی ایران) رسیده است.

در میان کشورهای منتخب منطقه، عربستان سعودی با رتبه جهانی ۵۳ در جایگاه نخست کشورهای منتخب منطقه قرار گرفته است و پس از آن کشورهای ایران، امارات متحده عربی، مصر، ترکیه، عمان با رتبه جهانی ۸۳ جایگاه دوم منطقه ای را به خود اختصاص داده اند. در مجموع در دوره زمانی

۲۰۱۳-۲۰۰۸ معادل ۲۴ اصلاح در حوزه دریافت تسهیلات انجام شده است که می‌توان آنها را در ۴ حوزه به صورت ۱. تاسیس دفاتر اعتباری خصوصی (گسترش دامنه شمول فعالیت‌های آن)؛ ۲. مجاز دانستن وام‌گیرندگان به مشاهده اطلاعات اعتباری خود (افزایش شفافیت)؛ ۳. انجام اصلاحات قانونی در راستای تسهیل اعطای اعتبار و ۴. حذف حداقل آستانه وام جهت درج در پایگاه داده‌ها برشمرد. برخی از کشورها نیز در راستای انجام فرآیندهای مرتبط با نکول وام (تسهیلات) در خارج از دادگاه نیز اقداماتی انجام داده‌اند.

هرچند ایران در میان کشورهای منتخب منطقه جایگاه دوم را به خود اختصاص داده است، هنوز هم تا رسیدن به بهترین عملکرد منطقه (کشور عربستان با رتبه جهانی ۵۳) فاصله بسیاری دارد. بدین‌روی با توجه به تجربه اصلاحات در کشورهای منتخب منطقه و در راستای تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور (افق ۱۴۰۴) ضروری است اقداماتی در ارتباط با بهبود دریافت تسهیلات صورت گیرد. از جمله راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود رتبه ایران می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

• افزایش حمایت حقوقی از اعتباردهندگان بواسطه اصلاح قانون وثایق. با توجه به آنکه ایران در شاخص قدرت حقوق قانونی جایگاه مناسبی ندارد (امتیاز ۴)، می‌توان اقدامات مرتبط با حذف موانع موجود در استفاده از دارایی به‌عنوان وثیقه وام‌ها؛ وضع قوانین شفاف در خصوص حق تقدم بستانکاران از وثایق و افزایش توان بستانکاران در بازپس‌گیری مطالبات به‌هنگام ورشکستگی بدهکاران را در دستور کار قرار داد؛

• تدوین مقررات و آیین‌نامه‌های دقیق جهت گسترش اطلاعات اعتباری و اعطای هرچه بیشتر اعتبارات؛

• گسترش همکاری در خصوص تبادل اطلاعات برخی از بانک‌ها و پایگاه داده‌های موجود در کشور از جمله اداره کل ثبت شرکت‌ها، اطلاعات بدهی‌های قبوض آب و برق و تلفن و گاز، جرایم و سوابق منفی اشخاص؛

• تخصیص صحیح و کارآمد منابع توسط نظام بانکی؛

• استفاده از ظرفیت تشکلهای جهت تخصیص اعتبار بنگاه‌ها؛

• تکمیل سیستم نرم‌افزاری جهت سنجش اعتبار بنگاه‌های اقتصادی.

امید است در سایه انجام اقدامات مذکور، فاصله ایران تا کشور پیشروی منطقه در دریافت تسهیلات بهبود یابد.